

Feedback områdesanalys Samhällsbyggnad och byggteknik

Bakgrund

En av Myndigheten för Yrkeshögskolans uppgifter är att analysera arbetsmarknadens behov av utbildningar inom yrkeshögskolan. Från och med 2020 lanserades en ny modell för regional återkoppling på dessa områdesanalyser. Som regionalt utvecklingsansvarig ska Region Skåne återkoppla i vilken grad de trender som belyses ur ett nationellt perspektiv i MYH:s områdesanalyser har signifikans för Skåne. För denna uppgift har Region Skåne bjudit in representanter från företag, organisationer och branschföreträdare till dialog, nedan presenteras deras regionala återkoppling. Denna summering har sammanställts av Handelskammaren juni 2021.

Intro

Det bör påpekas att innehållet och slutsatserna i denna rapport grundar sig på det analysarbete som utfördes innan Coronavirusets utbrott. Vilka konsekvenserna blir på 3–5 års sikt är i dagsläget därför svårt att förutse.

Nedan en kort summering av varje trend, ställningstagande i vilken grad det stämmer för Skåne och kommentar.

För varje trend har branschföreträdarna bedömt om konsekvenserna för kompetensbehovet i regionen blir desamma som de som beskrivs i analysen utifrån nedanstående alternativ:

- Extra viktigt i vår region
- Ja, vi instämmer i beskrivningen
- Ja, men det finns regionala avvikelser
- Nej, vi instämmer inte i beskrivningen
- Vet ej
- Ej aktuellt

Kort summering av samtliga trender

Vi lever i en omvälvande tid. Samhället måste ställas om och bli mer hållbart. Sverige ska enligt miljömålen vara koldioxidneutralt 2045, den sociala hållbarheten behöver stärkas och infrastrukturen förbättras. Fler bostäder, skolor och andra lokaler behöver byggas. Utmaningarna är många. Samhällsbyggnadsområdet har en central funktion i omställningen och för detta krävs också mer och ny kompetens. Yrkeshögskoleutbildningar är en viktig pusselbit i allt detta.

Trender

1. Lugnare läge inom byggsektorn men stora långsiktiga behov (Oförändrad trend)

Läget på bostadsmarknaden har stabiliserats. Bostadspriserna närmar sig nivåerna från tiden före det abrupta priset under fjärde kvartalet 2017. Försäljningen av nya bostadsrätter har ökat de senaste tre kvartalen, och försäljningen av nya småhus har börjat stabiliseras. Utvecklingen inom byggsektorn närmar sig ett nytt jämviktsläge. Byggandet av bostäder har minskat men ligger ännu på en historiskt sett hög nivå. Det byggs dock alldeles för lite i förhållande till de behov Boverket bedömer finns. Samtidigt drivs byggandet på av stora lokalbehov, exempelvis skolor och byggnader för sjukvård. Det råder fortfarande brist på utbildad arbetskraft även om den dämpats en del.

Kommentar:

- Extra viktigt i vår region

Skåne har en kraftig tillväxt i bostadsbyggandet, även behovet av samhällsbyggnader är stort. De närmaste fem åren kommer byggandet att fortsätta öka sedan kommer förmodligen en mer stabil utveckling. Befolkningen ökar kraftigt i Skåne och en utbyggnad av Skånebanan (binder samman östra och västra Skåne mellan Hässleholm och Helsingborg) kommer att påverka behov av nya bostäder och samhällsbyggnader längs med banan.

Ett stort behov inom området är arbetsledare för att driva byggprojekt så som projektledare, produktionsledare. Flera projekt försenas eller är inte möjliga att genomföra av på grund av avsaknad av personal som kan arbetsleda dem.

Behovet av bostadsrätter fortsätter att öka. Projektutveckling av bostadssidan får en stor skjuts av finansbolag som investerar i fastigheter. Även andra aktörer än traditionella byggföretag konkurrerar om ovan nämnda kompetensen, kommuner, övriga offentliga aktörer samt teknikkonsulter.

2. Stora satsningar på infrastruktur de kommande tio åren – kompetensbristen oroar (Tilltagande trend)

Den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastruktur innehåller stora satsningar på moderniserad och förbättrad infrastruktur. Det handlar om både vägar, järnvägar och sjöfart. En het fråga är höghastighetsjärnvägarna och hur dessa ska finansieras och hur snabbt de ska byggas. Utöver detta finns även annan infrastruktur som kräver stora insatser. Ett sådant exempel är Sveriges system för vatten och avlopp där underhållet är kraftigt eftersatt. Uppdateringen av infrastrukturen innebär stora satsningar som samtidigt kräver tillgång till rätt kompetens för att förverkliga. Där finns utmaningar eftersom kompetensbristen är stor inom området.

Kommentar:

- Extra viktigt i vår region

Trenden stämmer väl med de långsiktiga behoven inom området. Kompetensbrist, bl.a. anläggningsingenjörer samt anläggningsingenjörer inriktning järnväg, spårtekniker, spårsvetsare, byggnadsingenjörer och kompetens inom entreprenad. Det kraftigt eftersatta underhållet i ledningarna för vatten och avlopp kommer att påbörjas när fler kommuner börjar investera i dessa. Detta kommer att påverka behovet av kompetens inom VA området. Även de regionala och lokala elnäten har stora renoveringsbehov. På grund av ökad efterfrågan på el behöver elnäten dimensioneras och detta kommer att påverka behovet av kompetens inom området. I Regionen finns en stor efterfrågan på svetsare, inhyrda kompetens från andra länder mildrar behovet något. Även spårsvetsare finns det ett stort behov av.

3. Stort behov av installationskompetens (Oförändrad trend)

För att byggnader ska fylla sin avsedda funktion krävs oftast diverse elektrisk utrustning, vattenledningar och avloppsledningar liksom system för värme och ventilation. Det kan också finnas system för att kyla lokalerna och utrustning som finns där. Den här typen av tekniska installationer ökar hela tiden i takt med teknikutvecklingen. Allt detta kräver speciell kompetens som det råder brist på sedan länge. Digitaliseringen och de ökande kraven på energieffektivisering ökar på kompetensbehoven ytterligare.

Kommentar:

- *Ja, vi instämmer i beskrivningen*

Stort behov av anläggningsingenjörer inom el, VVS, värme & ventilation i regionen. Står i korrelation till behovet av byggandet. Särskilt stort behov av anläggningsingenjörer inom VA. De flesta kommunerna har gamla vatten- och avloppssystem och står inför stora renoveringar och om/nybyggnationer av dessa. Utbildningar inom hela installationsområdet behöver utvecklas för att möta behovet av arbetsledningskompetens eftersom företagen inte vågar anställa mer personal om det saknas arbetsledning för dessa. Även ökade krav från kunderna på att företagen ska ha lämplig arbetsledningskompetens så som exempelvis projektledning. Det finns ett stort behov av de breda utbildningarna då flera olika sektorer konkurrerar om kompetensen och det inte utbildas tillräckligt många personer för att möta behovet.

4. Fortsatt brist på kompetens inom fastighetsbranschen (Oförändrad trend)

Det stora kompetens- och utbildningsbehovet inom fastighetsbranschen består. Det har under lång tid varit brist på arbetskraft inom området. Kompetensbristen är illavarslande inte minst då fastighetssektorn behöver jobba mycket med energieffektivisering för att Sverige ska nå miljömålen. Antalet utbildningsplatser inom yrkeshögskolan har ökat de senaste åren vilket bör ge ett viktigt tillskott till branschens kompetensförsörjning.

Kommentar:

- *Ja, vi instämmer i beskrivningen*

Viktigt att tillsammans med installationskompetens också inom YH utbildar mer kompetens för att driftsätta el, VVS, ventilation etc i fastigheter. Även stort behov av kompetens med helhetstänk inom klimat och förnybar energi i fastighetsbranschen. Digitaliseringen är viktig i branschen och AI-styrning av fastigheterna kräver en högre nivå av förståelse för systemen. Utvecklingen i fastighetsbranschen går fort kring utveckling och installationer för energioptimering av fastigheter. Kompetensen behöver kompletteras på befintlig personal men även den stora generationsväxlingen möjliggör att YH kan kompetensförsörja med ny kunskap till branschen.

5. Digitalisering för ökad effektivitet och bättre kommunikation (Tilltagande trend)

Det finns stora förhoppningar på att digitaliseringen ska föra samhället framåt och lösa en hel del av de utmaningar vi står inför. Samhällsbyggnadsområdet är inget undantag. Digitaliseringen genomsyrar hela sektorn. Allt från planering och bygglovsfrågor till genomförandet av projekt och förvaltning av fastigheter påverkas av digitaliseringen. Den möjliggör nya, effektivare och bättre arbetssätt. Det handlar även om geodata som grund för allehanda smarta tjänster och digitala verktyg som stöd i stadsplaneringen. Yrkeshögskolan bör kunna spela en viktig roll för kompetensförsörjningen inom området.

Kommentar:

- *Extra viktigt i vår region*

Ökat behov av digitalisering och därmed ökat behov av kompetens inom kommunikation, logistik och digitalisering. Vi kan se nya yrkesroller i framtiden i spåren av digitaliseringen av byggbranschen. Korta YH är en stor möjlighet för att kompetensutveckla befintlig personal med specialistkunskap kring smarta byggnader och AI styrning. Det finns en stor potential i att kompetensförsörja branschen med personer som är nya i Sverige med tidigare ingenjörsutbildning inom bygg att bygga vidare med YH eller korta YH för att möta dessa behov. Finns ett behov av kortare utbildningar inom YH för att avlasta platschefer/produktionschefer.

Finns ett stort antal arbetsuppgifter som hade kunnat göras av en annan yrkesroll med specialisering exempelvis digitalisering eller hållbarhetsfrågor.

6. Industriellt byggande i trä en sektor på frammarsch (Tilltagande trend)

Industriellt byggande kan vara ett sätt att öka effektiviteten inom byggsektorn. I regeringens dokument "Inriktning för träbyggande" från 2018 driver man på i frågan med fokus på trä som råvara. Samtidigt är det industriella byggandet en bärande del i strategin. Ett ökande intresse för byggande i trä märks även inom byggindustrin med en tydlig koppling till hållbarhetsfrågan och minskat klimatavtryck. Det finns dock hinder för utvecklingen. Ett sådant hinder är bristande kunskaper och information.

Kommentar:

- *Ja, men det finns regionala avvikelser*

I vissa delar i Sverige är det mer vanligen förekommande att bygga i trä. Materialvalet är inte avgörande eller påverkar hur vi utbildar för yrkesrollen. Skåne har flera stora företag inom betongsektorn som dessutom kommit långt med utvecklingen av klimatneutral betong. Mycket av arbetet med betongproduktion sker med industriellt byggande. Klimat- och hållbarhetsfrågor är väldigt viktigt i branschen nu och kommer att fortsätta vara så i framtiden.

7. Smart teknik för både stad och landsbygd (Tilltagande trend)

Smarta städer som begrepp har funnits ett antal år och bygger på de möjligheter digitalisering och sensorteknik ger. Området involverar ett brett spektrum av områden, exempelvis effektivare transporter, energieffektivisering och hälsa. Centralt är att det bygger på insamling av stora mängder data. Därför är också etiska aspekter, frågor kring personlig integritet och hur insamlade data används viktiga för utvecklingen. Även IT-säkerhet är en viktig fråga.

Kommentar:

- *Ja, vi instämmer i beskrivningen*

Efterfrågan är stor på både traditionell och ny kompetens. Utvecklingen av smart teknik är avhängig av att tillräcklig kompetens utbildas för byggsektorn, utan byggnation finns inget att utveckla smart teknik för. Viktigt att hänga med och utveckla utbildningsplaner. Om det inte utbildas tillräckligt många anläggningsingenjörer, projektledare och bygglovshandläggare avstannar utvecklingen och byggandet. Kräver kompetens att både utveckla, bygga och driftsätta smart teknik. Framtiden och möjligheterna med 5G tekniken är ännu oviss och hur detta kommer att påverka de olika yrkesrollerna men det är viktigt att redan nu satsa och säkerställa att kompetensen finns för att hantera tekniken.

Exempel identifierade bristyrken möjliga att utbilda för inom YH

- VA-projektör
- Drifttekniker VVS
- Anläggningsingenjör inriktning järnväg
- Anläggningsingenjör väg och vatten
- Spårtekniker
- Spårsvetsare
- Arbetsledare bygg- och anläggning
- VVS ingenjör
- Byggnadsingenjörer
- Entreprenadingenjör
- Ingenjör klimat och förnybar energi (fastighetsbranschen)
- Serviceingenjör för smart teknik inom samhällsbyggnad och byggteknik
- Installatör- och drifttekniker för värme & ventilation
- Entreprenad upphandlare (ev. inom ek, adm. o förs.)